

3/7

4/7

Utrikespolitiska aktstycken

Under namnet Utrikesfrågor har utrikesdepartementet utgivit dels en samling "Tal och uttalanden" av mera allmänt innehåll, dels aktstycken rörande ett antal utrikespolitiska frågor under åren 1950 och 1951. I stort sett har publikationen samma karaktär som de vitböcker tidigare årligen framlagts för utrikesnämnden och som varit hemligstämplade. Dessa redogörelser har i regel inte innehållit mycket som behövts hemlighållas, och det är tilltalande att regeringen nu gjort papperen tillgängliga för allmänheten.

Men de aktstycken som presenteras är sannerligen inte alltid tilltalande. Här återfinns vi exempelvis den beryktade regeringsdeklarationen i riksdagen den 22 mars 1950. En förnyad genomläsning förstärker intrycket av självbelåtenhet, tanklöshet och illusionism. Det talas om en tävlan mellan ideologier som om Sverige stode utanför striden mellan frihet och tyranni, och sedan kommer den passage som är hr Undéns märkligaste bidrag till den principiella debatten. "Det är ingalunda betydelselöst", heter det, "om den åskådningen motverkas att världen oundvikligen går mot en uppdelning i ett kapitalistiskt och ett kommunistiskt block, vilka till sist måste drabba samman i en slutlig kamp om världsherraväldet. Denna katastrofteori i internationell version torde säkrast berövas sitt grepp över människor, ifall den faktiska utvecklingen ger stöd för möjligheten av ett tillstånd där de politiska demokratierna också motsvarar idén om välfärdsstaten, så som t. ex. vi här i Sverige söker realisera denna idé. En sådan utveckling kan i längden knappast undgå att påverka även uppfattningen i länder med 'proletariatets diktatur', där det hittills varit en trossak att den av dessa länder eftersträfvade omdaning av samhällets ekonomiska struktur inte kan ske med bibehåll-

lande av äkta politisk demokrati."

Intet försök till bortförklaring kan dölja att regeringen här betecknar de samverkande demokratier av vilkas styrka vår egen existens beror som "ett kapitalistiskt block", inte heller att den svenska socialdemokratin antas vara i stånd att genom sitt lysande exempel föra ryssarna på bättre tankar. Det är en konst att i så få saker lyckas förtäta så mycket oreda i tankegången — det är också, väl att märka, inte fråga om någon hastig replik eller ett extemporerat föredrag, utan om av de båda excellenserna högtidligt upplästa förklaringar.

På andra punkter har en del svårare blamager utrensats. Vi får ett utdrag ur utrikesministerns tal den 20 augusti 1950, då det kommunistiska angreppet i Korea betecknades som ett angrepp "mot hela den politik som FN fört sedan ett par år tillbaka i den koreanska frågan", men vi får inte talet den 9 december samma år, då hr Undén under intryck av den kinesiska segern ett par veckor tidigare uppmanade FN-staterna att erkänna nederlaget och ge upp striden. Statsministerns tal för studenterna i Köpenhamn den 6 april 1951 har undergått en välbehövlig nedskärning och avputsning.

Sympatisk minister

Statsrådet Sven Andersson har i tidskriften Tiden publicerat sitt inledningsanförande i socialiseringsdebatten vid den nyss avslutade partikongressen. Hr Anderssons inlägg ger som vanligt ett intryck av ärlighet och vilja till objektivitet. Därför avspeglar artikeln på ett utmärkt sätt socialdemokratin uppfattning — rättare brist på uppfattning — i dessa frågor. Han erkänner att partiet inte genomfört några socialiseringsåtgärder av vikt under sitt långa maktinnehav. I fråga om försäkringsväsendet säges detta helt enkelt bero av brist på tid — förhåller det sig verkligen så är deklARATIONEN oroande. Och var det endast bristande tid som gjorde att den socialdemokratiskt ledda försäkringsutredningen 1945—49 tog avstånd från socialisering?

I det följande säges det vara "mycket tveksamt" om en socialiseringsaktion skulle "förstärka det svenska folkhushållets resurser". Sedan betonas att "den socialistiska omda-

ningsprocessen" — varmed även tycks avses socialisering — "kommer att sysselsätta också kommande generationer" och att "vi har varken försökt ange tidpunkten, omfattningen eller takten i den socialisering som enligt programmet kan (observera detta kan) bli nödvändig för att nå målet". Men slutligen rekommenderas i allmänna ordalag "en konkurrerande socialisering", en egenartad term, varmed menas socialisering i skilda, konkurrerande former. Kort sagt, när man läst hr Anderssons artikel till slut vet man lika litet om partiets syften som då man började.

I sitt sista avsnitt förklarar hr Andersson påståendet att socialisering skulle leda till diktatur "sakna dokumentation". Ryssland fick, skriver han, först diktatur och sedan "planhushållning" — ja visst, kommunismens teori går ut på att planhushållning eller socialisering är otänkbar utan diktatur. Tjeckoslovakien blev diktatur på grund av det ryska

inflytandets ökning, inte på grund av socialiseringsåtgärder — ja, naturligtvis, de båda förloppen kom parallellt.

Ärligheten i inlägget gör det obefogat att betvivla att hr Andersson verkligen tänker på det sättet, att det är utifrån sådana insikter han resonerar. Han känner tydligen inte till hela den litteratur som ingående diskuterar problemet demokrati och socialism; han tror verkligen att det här är fråga om några slags kvasistatistiska resonemang med Ryssland och Tjeckoslovakien som material. Man kan ha skilda meningar i ämnet, men att en socialdemokratisk minister vet så litet och funderar så litet då han uttalar sig i detta kärnproblem är nästan otroligt. Kan inte hr Andersson ägna en vecka åt saken, åt studium av debatterna i England, USA och på andra håll — med de många viktiga inläggen från socialister och antisocialister? Ärlighet är bra, men det är ännu trevligare om den kombineras med en smula sakkunskap.

Damurach 3-19/7 (huv 11-12)